

УДК 342.518

В. Б. Крикун

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ**

Постановка проблеми. Створення дієвого механізму захисту суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної безпеки, забезпечення захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, а також соціальну спрямованість економіки, забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб відноситься до пріоритетних напрямків діяльності держави та органів публічної адміністрації зокрема.

Відзначимо, що наведені напрямки є актуальним та пріоритетним не лише для України, а й для всього світового економічного співтовариства, і перестають бути «сферою зацікавленості» окремих держав світу та міжнародних фінансових організацій. Про це свідчить економічні процеси, що відбуваються в різних країнах світу.

Варто звернути увагу на той факт, що нині однією із серйозних проблем діяльності суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах є насамперед невизначеність та незбалансованість окремих складових частин правового регулювання даної сфери, а зокрема чинного законодавства.

Вказане питання можна віднести до одних з самих складних та важливих, адже від ефективності діяльності відповідних органів публічної адміністрації щодо розробки та реалізації антикризових економічних заходів на пряму залежить стан добробуту населення, рівень його життя, якість та рівень виконання соціальних зобов'язань держави, кількість підприємств-товаровиробників малого та середнього бізнесу, стан податкової політики, рівень економічної, а отже і національної безпеки.

Крім того, реалізація вказаних заходів неможлива без відповідного забезпечення взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах. Аналіз практики діяльності даних органів публічної адміністрації свідчить, що взаємодія необхідна і логічно обґрунтована, тому що, по-перше, це дозволяє ефективно та оперативно

реалізовувати антикризові заходи; по-друге, розмежувати функції і повноваження між різними суб'єктами. За таких обставин актуалізується потреба у проведенні наукових досліджень, що спрямовані на аналіз норм чинного законодавства, що регулюють процедури взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державне регулювання економіки розглядалося у працях таких учених як: В.Б. Авер'янова, А.І. Берлача, В.К. Колпакова, О.В. Кузьменко, О.П. Рябченко та інших. Водночас урахування згаданими науковцями особливостей регулювання в умовах кризи вважаємо недостатнім і таким, що вимагає більш детального висвітлення. Щодо антикризового регулювання, то ця проблема досліджується такими вітчизняним та зарубіжними вченими, як: В.А. Богомол, А.В. Богомолова, Е.П. Жарковська, В.В. Кась'янов, Н.Л. Маренков, Д. Чернявський та іншими.

Аналіз теоретичних поглядів вказаних вчених дав змогу оцінити стан проблем, що досліджуються, визначити коло питань, які взагалі не були предметом наукового пошуку. В той же час відсутність досліджень із вказаної проблематики негативно позначається на розвитку теоретичних та практичних аспектів спрямованих на вдосконалення адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах.

Мета статті – дослідження та аналіз правових актів, норми яких визначають зміст взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах.

Виклад основного матеріалу. Переходячи до аналізу предмету дослідження, зазначимо, що нині в теорії права немає єдиного підходу до визначення класифікації нормативно-правових актів. Не вдаючись в детальний аналіз теоретичних поглядів, зауважимо, що в наукових працях існує декілька підходів із даної проблематики, а саме: нормативно-правові акти, що регулюють відповідні напрямки діяльності; загальносистемні нормативно-правові акти; нормативно-правові акти, що безпосередньо регулюють реалізацію повноважень спеціальних суб'єктів у певній сфері [1, с. 26; 2, с. 65]. Безумовно, наведені погляди створюють певне наукове підґрунтя для проведення наукових досліджень у сфері адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах, проте ми підтримуємо думку тих вчених, які під час класифікації нормативно-правових актів використовують критерій «юридичної сили акту», а саме: Конституція України; міжнародно-правові акти; Закони та Кодекси; Постанови Верховної Ради України; Укази і розпорядження Президента України; Постанови Кабінету Міністрів України; нормативно-правові акти центральних та місцевих органів влади. Проаналізуємо більш детально зміст окремих джерел.

Починаючи дослідження наведеної системи нормативно-правових актів, варто зазначити, що основний Закон України – Конституція – має головне значення для всього національного законодавства.

Конституція України визначає основні положення (принципи, мету) державної політики, що деталізуються у положеннях законів та під-

законних нормативно-правових актах, а саме: держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання та соціальну спрямованість економіки. Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Крім того, норми основного Закону закріплюють відправні засади діяльності органів публічної адміністрації у сфері забезпечення економічної безпеки країни, зокрема повноваження Кабінету Міністрів України, який забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України; здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави; виконання Конституції і законів України, актів Президента України; організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи; спрямовує і координує роботу міністерств та інших органів виконавчої влади [3].

Таким чином, Конституція України здійснює первинну легалізацію діяльності органів публічної адміністрації у сфері адміністративно-правового регулювання економіки України, як у звичайних так і кризових умовах. Основний Закон – Конституція України визначає фундаментальні принципи та загальні напрямки діяльності органів публічної адміністрації, визначає правові підстави застосування певних організаційних заходів.

Продовжуючи аналіз законодавства, зазначимо, що нині у сфері адміністративно-правового регулювання економіки України діє понад трихсот різноманітних нормативно-правових актів, які забезпечують регулювання величезного обсягу суспільних відносин, що виникають у даній сфері.

Варто звернути увагу на той факт, що нормотворча діяльність Верховної Ради України була спрямована на розробку та прийняття сучасного законодавства з метою створення дієвого правового регулювання дуже важливої сфери «життєдіяльності країни» – економіки. З цією метою були прийняті Закони України «Про банки і банківську діяльність»; «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України»; «Про Кабінет Міністрів України»; «Про Раду національної безпеки і оборони України»; «Про державну підтримку сільського господарства України»; «Про Анти-монопольний комітет України» тощо.

Вважаємо доцільним більш детально звернути увагу на зміст декількох нормативно-правових актів, зокрема, Закону України «Про Кабінет Міністрів України», норми якого визначають організацію, повноваження і порядок діяльності Кабінету Міністрів України, зокрема в економічній сфері. Крім того, цей закон визначає організаційні засади взаємодії Кабінету Міністрів України в аналізованій сфері з іншими органами публічної адміністрації та установами, зокрема:

– з Верховною Радою України: Кабінет Міністрів України на виконання рішення Верховної Ради України за зверненням відповідного комітету Верховної Ради України або з власної ініціативи подає Верховній Раді України висновки щодо повноти економічного обґрунтування та фінансового забезпечення законодавчих пропозицій і проектів законів, реалізація яких потребує матеріальних та інших витрат за рахунок державного чи місцевих бюджетів [4];

– з Національним банком України: Кабінет Міністрів України відповідно до Конституції та законів України взаємодіє з Національним банком України, іншими державними органами з питань, що належать до його компетенції [4];

– з Аграрним фондом: Кабінет Міністрів країни встановлює обсяги формування інтервенційного фонду з урахуванням ситуації, що склалася на аграрному ринку, та прогнозного балансу попиту і пропозиції на наступний маркетинговий період за окремими об'єктами державного цінового регулювання [5].

– з бізнес середовищем: сприяє розвитку підприємництва на засадах рівності перед законом усіх форм власності та соціальної спрямованості національної економіки, здійснює заходи щодо демонополізації та антимонопольного регулювання економіки, розвитку конкуренції та ринкової інфраструктури; забезпечує розроблення і виконання програм структурної перебудови галузей національної економіки [4].

Важливе значення в регулюванні питань нормативно-правового забезпечення взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах має Закон України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України». Цей закон спрямований на забезпечення конституційних прав громадян, гарантування економічної безпеки держави, мінімізації можливих збитків для економіки та фінансової системи України від фінансової кризи, яка охопила більшу частину промислово розвинутих країн. Водночас норми даного закону мають багатоаспектну правову природу і регулюють широкий спектр суспільних відносин, поширюючи свій вплив на значну частину інших галузей економіки України, зокрема антикризового адміністративно-правового регулювання економіки; підтримка та відновлення банківської системи, відносини щодо надання кредитів (позик) для погашення, рефінансування та/або обслуговування кредитів (позик), одержаних вітчизняними банківськими установами та іншими суб'єктами господарювання в іноземних кредиторів тощо [6].

Не менш важливим законом у сфері нормативно-правового забезпечення взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах є Закон України «Про Антимонопольний комітет України». Саме норми вказаного правового акту закріплюють його адміністративно-правовий статус. Серед основних завдань Антимонопольного комітету України визначено такі: контроль за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій; сприяння розвитку добросовісної конкуренції; здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції; методичне забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції тощо.

Щодо взаємодії суб'єктів в даній сфері, відзначимо, що відповідно до законодавства, Антимонопольний Комітет України забезпечує:

- взаємодію з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, підприємствами, установами та організаціями з питань розвитку, підтримки, захисту економічної конкуренції та демонополізації економіки;
- взаємодію з Верховною Радою України з питань розгляду пропозицій до законопроектів з питань, що стосуються діяльності Антимонопольного комітету України;
- взаємодію з Кабінетом Міністрів України в питаннях розроблення і здійснення програм економічного розвитку України;
- взаємодію з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами із питань розроблення та реалізація конкурентної політики, розвитку конкуренції, розроблення регіональних програм економічного розвитку;
- взаємодію із засобами масової інформації та громадськими організаціями у роботі по запобіганню порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, оприлюднення у засобах масової інформації повідомлень про свою діяльність і прийняті рішення [7].

Наступною групою правових актів, що регулюють відносини у сфері нормативно-правового забезпечення взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах є Постанови Кабінету Міністрів України, зокрема: Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток» на 2009-2012 рр., Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2010 рік (Антикризова програма), проект Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік та основні напрями розвитку на 2013 і 2014 роки та інші. Слід зауважити, що ми вже неодноразово в своїх працях звертали увагу на те, що в Україні протягом останніх десяти років не було прийнято та повною мірою реалізовано жодного спеціального документа програмного характеру Кабміну, який би містив пакет заходів щодо протидії кризовим явищам. Безумовно, наведені вище нормативні акти містили окремі антикризові ініціативи, втім більшість з них мали фрагментарний характер і не дозволяли стверджувати про комплексний, системний підхід до вирішення основоположних проблем розвитку економіки України.

Наприкінці аналізу нормативно-правових актів, норми яких регулюють взаємодію суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах, зазначимо, що нині правове регулювання даної сфери має цілісний характер, тобто ця діяльність регулюється як законами, так і указами, постановами.

Встановлено, що правова основа взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах складається з різноманітних рівнів регулювання окремих напрямків діяльності; відповідних законів України, указів та розпоряджень Президента, актів Кабінету Міністрів України.

Вважаємо, що нормативно-правові акти, які регулюють взаємодію суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах мають багатоаспектну юридичну природу, тобто комплексний характер і належать до різних галузей права.

Проте проведений аналіз нормативно-правові актів свідчить про наявність не лише позитивних тенденцій розвитку законодавства у цій сфері, а й ряду недоліків, що мають принципове значення. Отже вважаємо доцільним навести певні теоретичні і практичні рекомендації щодо його вдосконалення. На сьогодні існує низка нормативно-правових актів, які регулюють таку діяльність. Проте немає жодного нормативно-правового акту, норми якого були б безпосередньо присвячені закріпленню організаційних засад реалізації взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки в кризових умовах.

Крім того, на сьогодні виникла необхідність в розробці та прийнятті такого правового акту, в якому було б визначено, зокрема:

– поняття взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки в кризових умовах, під яким слід розуміти визначену та регламентовану законом діяльність самостійних органів публічної влади, що спрямована на взаємну підтримку, кооперацію зусиль по узгодженому, дійовому й ефективному управлінню;

– форми такої взаємодії, а саме: проведення спільних нарад, обмін інформацією, спільна розробка програмних документів та проектів нормативно-правових актів, створення тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів.

Варто звернути увагу на той факт, що значна кількість нормативно-правових актів даної сфери зумовлює наявність формально діючих норм та створює надмірне нормативне перевантаження даної сфери. У зв'язку з наведеним та з метою вдосконалення нормативно-правового забезпечення суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах пропонуємо провести відповідну роботу щодо систематизації та скасування «формально діючих» норм.

Література

1. Басов А.В. Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку в умовах дії режиму надзвичайного стану: монографія. Сімферополь: КРП Вид-во «Кримнавчпеддержвидав», 2010. 180 с.
2. Юридическая энциклопедия / М. Ю. Тихомиров. 5-е изд., доп. и перераб. М.: Юринформцентр, 2014. 972 с.
3. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
4. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 07.10.2010 № 2591-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 9. Стор. 429. Ст. 58.
5. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004 р. № 49. Ст. 527.
6. Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 31.10.2008 № 259 Офіційний Вісник України. №84, 2008 від 14.11.2008. ст. 2809.
7. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII Відомості Верховної Ради України . 1993. № 50. Ст. 472.

А н о т а ц і я

Крикун В. Б. Окремі аспекти нормативно-правового забезпечення взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах. – Стаття.

У статті здійснений аналіз нормативно-правового забезпечення взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах. Окрему увагу приділено характеристиці законів, норми яких регулюють взаємодію суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки в кризових умовах актів. З'ясовано, що нормативно-правові акти, норми яких регулюють взаємодію суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки України в кризових умовах мають цілісний характер, тобто ця діяльність регулюється як законами, так і указами, постановами. В дослідженні сформульовані певні пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення взаємодії суб'єктів адміністративно-правового регулювання економіки в кризових умовах.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання; органи публічної адміністрації; взаємодія, удосконалення, нормативно-правове забезпечення.

А н н о т а ц и я

Крикун В. Б. Отдельные аспекты нормативно-правового обеспечения взаимодействия субъектов административно-правового регулирования экономики Украины в кризисных условиях. – Стаття.

В статье осуществлен анализ нормативно-правового обеспечения взаимодействия субъектов административно-правового регулирования экономики Украины в кризисных условиях. Особое внимание уделено характеристике законов, нормы которых регулируют взаимодействие субъектов административно-правового регулирования экономики в кризисных условиях актов. Автором установлено, что нормативно-правовые акты, нормы которых регулируют взаимодействие субъектов административно-правового регулирования экономики Украины в кризисных условиях имеют целостный характер, то есть эта деятельность регулируется как законами, так и указами, постановлениями. В исследовании сформулированы определенные предложения по совершенствованию нормативно-правового обеспечения взаимодействия субъектов административно-правового регулирования экономики в кризисных условиях.

Ключевые слова: административно-правовое регулирование; органы публичной администрации; взаимодействие, совершенствование, нормативно-правовое обеспечение.

S u m m a r y

Krykun V. B. Specific aspects of regulatory support of interaction of the subjects of administrative and legal regulation of the economy of Ukraine in crisis terms. – Article.

The article analyzes the regulatory legal support for the interaction of subjects of administrative and legal regulation of the Ukrainian economy in crisis conditions. Particular attention is paid to the characterization of laws, the norms of which regulate the interaction of subjects of administrative and legal regulation of the economy in crisis conditions of acts. We have established the normative and legal acts, the norms of which regulate the interaction of subjects of administrative and legal regulation of the Ukrainian economy are of a holistic nature, that is, this activity is regulated both by laws and decrees, regulations. The study formulated certain proposals for improving the regulatory and legal support for the interaction of subjects of administrative and legal regulation of the economy in crisis conditions.

Key words: administrative and legal regulation; bodies of public administration; interaction, improvement, regulatory support.